

Utrikesutskottets betänkande

1979/80:23

med anledning av motion om Sveriges Radios utlandsprogram

Motionen

I motion 1979/80:1132 av Gertrud Sigurdsen m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en parlamentarisk utredning om riksradios utlandsprogramms verksamhet.

I motionen hänvisas till utredningen om det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet (SIK-utredningen: SOU 1978:56), proposition 1978/79:147 med anledning därav samt utrikesutskottets behandling av propositionen i betänkande UU 1978/79:31.

Motionärerna anser att det aktuella läget visar att det inte är möjligt för utlandsprogrammet att vidmakthålla oförändrad ambitionsnivå under budgetåret 1979/80. Det betecknas som allvarligt att riksradien i dagens läge tvingas utarbeta en krisplan för utlandsprogrammet. Denna plan innebär, enligt motionen, en kraftig nedskärning på utgiftssidan och medför att verksamheten inte längre kan bedrivas i den oförändrade omfattning som förutsattes i såväl SIK-utredningen som propositionen.

Bakgrund

I proposition 1978/79:147 konstateras att SIK-utredningen inte ansett sig ha tillräckligt underlag för att bedöma informationseffekten av sändningarna på främmande språk. Mot denna bakgrund föreslog utredningen ingen utvidgning av utlandsprogrammen. Utredningen fann det rimligast att bibehålla utlandsprogrammets nuvarande struktur och omfattning. Inom ramen för en reellt oförändrad budget föreslogs de svenska sändningarna och programexporten få ökat utrymme. Propositionen anslöt sig till synpunkten att verksamheten vid Sveriges Radios enhet för utlandsprogram även fortsättningsvis borde bedrivas på i huvudsak oförändrad nivå. Utskottet anförde i sitt betänkande (UU 1978/79:31):

Vid uppvaktningar för utskottet från Sveriges Radios och dess personalorganisations sida har anförts att den medelsberäkning som görs i propositionen för finansiering av utlandsprogrammet inte är tillräcklig för att upprätthålla programverksamheten på oförändrad ambitionsnivå, vilket avsikten är enligt propositionen. Utskottet ansluter sig till denna målsättning och utgår från att regeringen uppmärksammar detta spörsmål.

Av budgetpropositionen 1979/80:100 (bil. 6) framgår vid avsnitt D 2 att Sveriges Radio i sin anslagsframställning pekat på de svårigheter som nuvarande anslagskonstruktion innebär när det gäller att under löpande

budgetår få täckning för kostnadsutvecklingen. För att undanröja detta problem föreslår regeringen att utlandsprogrammet inom Sveriges Radio budgetåret 1980/81 anvisas ett reservationsanslag av samma typ som gäller för utbildningsradion. Därigenom borde utlandsprogrammets budgetplanering kunna underlättas väsentligt.

För nästkommande budgetår föreslås i propositionen att utlandsprogrammet anvisas 23 884 000 kr. Anslaget för innevarande budgetår uppgår till 21 440 000 kr.

Utskottet behandlade detta anslag i sitt betänkande UU 1979/80:19 med anledning av budgetpropositionen, i vad avser vissa anslag m. m. för budgetåret 1980/81 inom utrikesdepartementets verksamhetsområde jämte motioner. Utskottet hade inte någon erinran mot propositionens förslag vid avsnitt D 2 och tillstyrkte ett reservationsanslag av 23 884 000 kr., vilket godkändes av riksdagen.

Kulturutskottet har i sitt betänkande KrU 1979/80:27 behandlat ett av regeringen i proposition 1979/80:100 (bil. 12) framlagt förslag om nedläggning av de tre AM-sändarna i Stockholm, Göteborg och Motala, jämte motioner. I en av motionerna begärdes en skyndsamt utredning av regeringen om hur Sveriges behov av mellan- och långvågssändare bör täckas i framtiden. I denna föreslogs deltagande från utlandsprogrammet. I samtliga motioner motsatte sig motionärerna en omedelbar nedläggning av de tre sändarna, bl. a. eftersom en sådan skulle medföra en väsentlig försämring inte bara för nordbor utan också för lyssnare på andra sidan Östersjön. Det underströks även att AM-sändarna har betydelse av försvarspolitiska och beredskapspsykologiska skäl, eftersom spridningen på mellannvåg är mycket bättre än FM-sändarnas. Vidare framhölls att en nedläggning av de tre AM-sändarna skulle gå stick i stäv med de målsättningar om ett utökat informationsutbyte, som Sverige skrivit under, bl. a. i Helsingforskonferensens (ESK) slutdokument om säkerhetsfrågorna i Europa. Om Sverige genom en nedläggning skulle avstå från sina internationellt erkända sändningsfrekvenser, skulle dessa komma att tas i anspråk av andra staters radioföretag och Sverige sannolikt få stora svårigheter att återkomma på lång- och mellanvågsbanden.

Kulturutskottet fann att vad som anförts i motionerna och i de yttranden som inhämtats, bl. a. från försvarsutskottet, gav starkt stöd för uppfattningen att det behövs tid för ytterligare överväganden av frågan om en nedläggning av AM-sändarna i Stockholm, Göteborg och Motala. Kulturutskottet ansåg därför att dessa sändare borde behållas i drift även under budgetåret 1980/81. Därigenom skulle regeringen få tid att ytterligare överväga och för riksdagen redovisa sin syn på behovet av AM-ljudradio-sändningar på mellan- och långvågsbanden och hur detta behov i framtiden skulle tillgodoses. Kulturutskottet föreslog att riksdagen som sin mening borde ge regeringen till känna vad utskottet anförde med anledning av motionerna. Riksdagen biföll förslaget den 16 april 1980.

Utskottet

Utskottet konstaterar att Sveriges Radios utlandsprogram under 1970-talet varit föremål för två utredningar. Den första, som tillkom på riksdagens önskemål, avsåg en översyn av verksamhet, finansiering och samordningsfrågor (Ds UD 1972:1); utredningen kommenterades i budgetpropositionen 1973:1 (bil. 5) som behandlades i betänkande UU 1973:1. I den andra har utlandsprogrammet utretts tillsammans med hela det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet (SIK-utredningen år 1978). Denna utredning ledde till av riksdagen godkända riktlinjer enligt proposition 1978/79:147. I båda utredningarna nåddes beträffande Sveriges Radios utlandsprogram slutsatsen att detta borde bedrivas på i huvudsak oförändrad nivå och att utlandsprogrammet inom ramen för en reellt oförändrad budget i fortsättningen borde prioritera de svenska sändningarna och programexporten.

Utskottet har tidigare under detta riksmöte tillstyrkt en ökning av medelstillelningen för Sveriges Radios utlandsprogram med drygt 11 procent för budgetåret 1980/81, och att denna skall beräknas över ett reservationsanslag (UU 1979/80:19). Denna anslagsform innebär att medel skall kunna anvisas på en särskild anslagspost till kompensation för den allmänna kostnadsutvecklingen som den avspeglas i konsumentprisindex. Medlen utbetalas kvartalsvis i efterskott med hänsyn till kostnadsutvecklingen under respektive sistlidna kvartal. Anslagsposten, som enbart skall kunna användas för detta ändamål, bör enligt regeringens förslag vara så beräknad att medlen räcker även för kostnadsökningar som överstiger vad som vid beräkningstillfället kan förväntas.

Utskottet konstaterar att denna anslagskonstruktion innebär ett tillmötesgående av utskottets uttalande i betänkande UU 1978/79:31. Den bör enligt utskottets mening avsevärt underlätta utlandsprogrammets finansiella situation.

Utskottet anser vidare att motion 1132 bör ses i sammanhang med frågan om AM-ljudradiosändningar på mellan- och långvågsbanden. Utlandsprogrammen är nämligen beroende av AM-sändarna för att få förhöjd kvalitet på sändningarna.

En rad av de synpunkter som framförts i motionerna till kulturutskottet med anledning av regeringens förslag att lägga ned AM-sändarna i Stockholm, Göteborg och Motala äger avsevärd vikt även vid bedömningen av verksamheten vid Sveriges Radios utlandsprogram.

Genom riksdagens beslut ges regeringen tid att ytterligare överväga frågan och på nytt för riksdagen redovisa sin syn på behovet av AM-sändningar på mellan- och långvågsbanden.

Utskottet utgår ifrån att regeringen därvid tar hänsyn till Sveriges Radios utlandsprograms behov av tillgång till lång- och mellanvågsfrekvenser för sina sändningar.

Med hänvisning till det anförda finner utskottet att någon parlamentarisk utredning om riksradios utlandsprogramms verksamhet inte är erforderlig. Följaktligen avstyrker utskottet motion 1132.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1979/80:1132.

Stockholm den 6 maj 1980

På utrikesutskottets vägnar

ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Gertrud Sigurdsen (s), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Olle Göransson (s), Ingrid Sundberg (m), Mats Hellström (s), Gunnel Jonäng (c), Jan Bergqvist (s), Sture Korpås (c), Carl Lidbom (s), Björn Molin (fp), Axel Andersson (s), Paul Grabö (c) och Elisabeth Fleetwood (m).

Reservation

Sveriges Radios utlandsprogram

Gertrud Sigurdsen, Sture Palm, Olle Göransson, Mats Hellström, Jan Bergqvist, Carl Lidbom och Axel Andersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet konstaterar att Sveriges Radios" och slutar med "finansiella situation," bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att Sveriges Radios utlandsprogram under 1970-talet varit föremål för två enmansutredningar, dels Ds UD 1972:1 – kommenterad i budgetpropositionen 1973:1 (bil. 5) och behandlad i betänkande UU 1973:1 –, dels SIK-utredningen. I båda utredningarna nåddes slutsatsen att utlandsprogrammet borde bedrivas på i huvudsak oförändrad nivå och att inom ramen för en reellt oförändrad budget de svenska sändningarna och programexporten borde prioriteras.

Utskottet finner emellertid att den förstnämnda utredningen tillkom före Sveriges Radios omorganisation år 1978/79 (SOU 1977:19). Utskottet anser vidare att utlandsprogrammets organisation, ställning och betydelse för den allmänna utlandsinformationen blivit otillräckligt belyst i SIK-utredningen, vilket också framgår av proposition 1978/79:147.

Utskottet har tidigare under detta riksmöte tillstyrkt en ökning av medelstillelningen för Sveriges Radios utlandsprogram från 21 440 000 kr, under innevarande budgetår till 23 884 000 kr, för budgetåret 1980/81 samt att medelstillelningen skall beräknas över ett reservationsanslag (UU 1979/80:19). Denna anslagskonstruktion bör kunna underlätta utlandspro-

grammets finansiella situation. Den förändrar emellertid enligt utskottets mening inte den grundläggande bilden av en organisation med oklar målsättning och år efter år otillräckliga ekonomiska resurser för att vidmakthålla en oförändrad ambitionsnivå. Vid föredragningar i utskottet har framgått att påtagliga inskränkningar i verksamheten har måst vidtas.

Det förhållandet att Sveriges Radios utlandsprogram under senare år inte blivit i tillräcklig omfattning föremål för någon utredning motiverar – tillsammans med programmets fortlöpande otillfredsställande finansiella situation – enligt utskottets mening, att en bredare behandling och prövning av såväl organisation som verksamhet vid Sveriges Radios utlandsprogram företas. Detta bör ske i en utredning med parlamentariskt deltagande, som bör komma till stånd så snart som möjligt.

dels att den del av utskottets yttrande på s.4 som börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "motion 1132." bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet motion 1132.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1132 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anförut angående Sveriges Radios utlandsprogram.

